

A Kádár-rendszerben Magyarországon két helyen is tárolt atomfegyvereket a szovjet légierő, r A Kádár-rendszerben Magyarországon két helyen is tárolt atomfegyvereket a szovjet légierő, ráadásul a CIA pontosan ismerte a nukleáris töltetek helyét. Mindeközben a hazánkban „ideiglenesen szolgálatot teljesítő” szovjet katonák számára Magyarország maga volt a nyugat – bemutatták Vándor Károly a Magyarországon és Ausztriában állomásozó szovjet légierő alakulatainak történetét feldolgozó Légierő társbérletben című könyvét.

A könyv alapvetően a haditechnikára valamint a szovjet katonák és velük kapcsolatba kerülő magyar tisztek életére koncentrál: az ötvenoldalas bevezetést egy kétszáz oldalas, a szovjet légierő „települési helyeit” áttekintő jegyzék követi. A számunkra érdekes rész a települési helyek profiljához kapcsolt elképesztően bőséges forrásanyag – a szerző Budapest, Moszkva és Washington levéltáraiban gyűjtötte össze az anyagokat, és az egykori szovjet hadseregben szolgáló orosz tisztektől is több ezer fotót kapott.

Hivatalosan el nem ismert

Vándor már több mint 20 éve kutatja a magyarországi szovjet légierő történetét, 2004-ben pedig ő segített az Indexnek megkeresni [1], hol tárolhatták Magyarországon az oroszok az atomfegyvereiket.

Bár az előző rendszerben magyar és szovjet részről is folyamatosan tagadták, hogy Magyarországon atomtölteteket is tartottak a szovjetek, ma már a kutatók többsége ezt kész tényként kezeli.

A nálunk tartott atomfegyverekről már a Varsói Szerződés idején is suttoztak a katonaságban, a gyanút pedig 1990 márciusában egy MTI-hír is megerősítette, ami a Népszabadságban meg is jelent. Eszerint Mihail Mojszejev szovjet vezérkari főnök bejelentette: a Szovjetunió Magyarországról és Csehszlovákiából az összes odatelepített atomfegyvert kivonta (a volt csehszlovák védelmi miniszter 2008-ban a cseh állami televízióban meg is erősítette [2], hogy voltak náluk szovjet atomfegyverek). 1990-ben azonban a hírt pont magyar részről cáfolták: az Antall-kormány megalakulása után néhány nappal Borsits László vezérkari főnök azt válaszolta, hogy Magyarország területén atomtöltetek nem, csak hordozóeszközök voltak, igaz rögtön hozzá is tette, hogy a hivatalos szovjet tájékoztatás szerint.

Gyakorlatilag bizonyított

Húszéves kutatása során Vándor további bizonyítékokat talált: ezek közül az egyik az a budapesti Hadtörténeti Levéltárban lévő jegyzőkönyv, amely egy 1965-ben tartott magyar-szovjet törzsvezetési gyakorlat részleteit örökíti meg. A jegyzőkönyv azért kerülhetett a budapesti levéltárba, mert a gyakorlatot a szovjet légierő Déli Hadseregcsoportha a magyarokkal közösen tartotta. A szovjetek azonban – valószínűleg figyelmetlenségből – elfelejtették kitakarni az egyébként a magyar közvélemény előtt titokban tartott részleteket, és bent hagyták a jegyzőkönyvben az egységek felszereltségét is. A debreceni és a kunmadarasi alakulatok „indulási helyén”, a feljegyzés atomfegyvert említ.

Az atomfegyverek létezésére egy 1979-es amerikai vaktérkép is bizonyíték. A CIA térképe a tárolók helyét is megjelöli; az amerikaiak szerint Kunmadarason és Kiskunlacházán voltak állandó raktárak, Sármelléken, Tökölön és Debrecenben pedig ideiglenesen tudtak atomtölteteket tárolni.

A fegyvereket egyébként Vándor szerint nem csak tárolni tudták Magyarországon; mobil Scud rakétákat ugyanis indítani is lehetett volna tőlünk, ezeket pedig nukleáris robbanófejjel is fel lehetett volna szerelni.

Mindent lát

Az egykori hírszerzési dokumentumokból az is jól látható, hogy az amerikaiaknak milyen

pontos információik voltak a Magyarországon állomásozó szovjet légierő állapotáról – míg Ausztria közös felügyelete alatt a szovjeteket 1955-ig saját maguk figyelhették meg az amerikaiak, Magyarországon a repülőterek és raktárak építésén dolgozó munkások, a helyi lakosság, illetve hírszerzőik információira támaszkodtak.

A CIA információi – legalábbis a két állandó atomraktár tekintetében – szinte egészen biztos, hogy helyesek voltak, ugyanis a tárolók mind a mai napig megvannak, ezeket megvizsgálva pedig egészen biztosan kijelenthető, hogy atomfegyvereket tároltak bennük.

Elárul a sugárzás?

Tévedés viszont, hogy a hátramaradt sugárzás alapján meg lehetne állapítani, hol tároltak atomfegyvereket a szovjetek. Sugárzás ugyanis egy profi körülmények között tárolt nukleáris töltet után egyáltalán nem marad.

A jelek szerint a katonák jól végezték a dolgukat: mikor Vándorék 1999-ben a már akkor is feltételezett tárolási helyeken megmérték a háttérsugárzás szintjét, a kapott értékek a raktáron belül még alacsonyabbak is lettek mint odakint.

A kunmadarasi raktárat ötszörös kerítés vette körül, a külsőbe még áramot is vezettek. A két belső kerítés között kutyás őrközpontok vigyáztak az atomtöltetekre, ezekre azonban valószínűleg nem is lett volna szükség: mire a hívatlan látogató a kerítések közé ér, a géppuskafészekből örködő szovjet katonák minden bizonnyal lelövik. Ha valaki mégis bejutott a raktárba, még mindig négy páncélozott ajtó választotta el az atomfegyverektől.

A kiskunlacházi raktárban még a kondicionáló rendszer is megmaradt; a hőmérséklet tartására freongázt használtak. Kondicionálást sima bombák egyáltalán nem igényelnek, azokat akár az esőben is lehetne tartani, így egészen biztos, hogy Kiskunlacházán is atomtölteteket tartottak a szovjetek.

Az amerikaiak jól informáltsága az '50-es évek elejére a szovjet vezérkar számára is világossá válhatott, ugyanis elrendelték a Déli Hadseregcsoporth Magyarországon (és Ausztriában) állomásozó összes egységének átszámozását. Ez egy időre meg is kavarta az amerikai hírszerzést – az 5 hónappal későbbi dokumentumokban azonban már a régi oldalszámmal együtt sorakoznak a magyarországi szovjet repülőgépek, és az amerikaiaknak a szovjet légierő felépítéséről is pontos információik voltak; sokszor még a repülőterek hívójelét, sőt esetenként az egységparancsnokok neveit is tudták.

Magyarországon fekve

A Légierő társbérletben könyvben közreadott források másik része nem levéltárakból, hanem közvetlenül az itt szolgált katonáktól származik. Vándor az évek alatt az orosz közösségi portálokon keresztül több mint 2000 Magyarországon szolgált katonával vette fel a kapcsolatot, és személyesen is találkozott néhány volt szovjet tiszttel.

A katonák megemlékezéseiből kiderül, hogy valóságos Nyugatként élték meg Magyarországot: Németországban állva szolgálsz, Lengyelországban ülve, Magyarországon pedig fekve – ez a körökben népszerű mondás is azt mutatja, hogy hazánk az egyik legjobb elképzelhető állomáshelynek számított körökben. Még az is előfordult, hogy kijöhettek a laktanyákból – bár csak néhány városban. Mezőkövesden például a laktanyában szolgáló magyar tisztek szöktették ki éjszakánként a szovjet katonákat.

Magyarkúti Barna